

## TASAVVUFUN ANA KONULARI (22)

(...dünden devam)

"Niceliksiz ve nasıllıksız olan Yüce Tanrı, nicelikli ve nasıllıklı olan eşyada yer etmez, mekânsız olan, mekânda yerleşmez. Niceliksizi, nicelikli dairenin dışında aramak lâzımdır. Mekânsızı, mekânın ötesinde aramalıdır. Âfak ve enfüste görülenler, Yüce Tanrı'nın birer işaretleridir.

"Velâyet dairesinin kutbu olan Hacı Nakşibendî Hazretleri (Allah sırlarını kutlu eylesin), buyurmuştur ki: Görülen, işitilen ve bilinen her şey O'ndan başkadır. *Lâ* kelimesiyle onları yok etmelidir.

"Eğer denirse ki: Gerek Nakşibendî olsun, gerek başka olsun birçok şeyh vahdet-i vücud, zatî yakınlık, zatî beraberlik, çoklukta vahdeti görmek gibi şeyleri açıkça söylemişlerdir?

"Cevap olarak deriz ki: Bu gibi sözleri tasavvuf yolunun ortalarında söylemişlerdir. Sonradan bu hallerden geçmişlerdir. Fakir de bu halin daha önce başımdan geçmiş olduğunu yazmıştım..." ( Mektubat: 1/40-44, Dehli, 1290)

Hülâsa, vahdet-i vücud fikri ilk mutasavvıflarda mevcut değildir. Ma'ruf-i Kerhî, Cüneyd-i Bağdadî, Şeyh Şiblî, Sülemî, Kuşeyrî gibi tasavvuf babalarında böyle bir düşünce görülmemiştir. İlk mutasavvıflardaki fena fillah (Allah'ta yok olma) fikri, gelişe gelişe çeşitli felsefelerin de etkisi altında vahdet-i vücud şekline dönüşmüş ve bu felsefe, İslâm tasavvufuna hâkim olmuştur. İlk mutasavvıflar, fena fillâh fikriyle şühud birliğine (her şeyde Tek Varlığı görmeğe) ulaşmışlardı. Güneş doğunca yıldızlar nasıl kaybolursa, Hakk'ın tecellîsiyle kâinat onların gözünden öyle silinmişti. Aslında eşya vardı, bunu kabul ediyorlardı, fakat aşkın verdiği sarhoşluk ile eşyayı göremiyorlardı, her şeyi Hak görüyorlardı. Bu görüş birliği, ileri götürülünce *Varlık Birliğine* erişmiştir.

Gerçi çekildiği zaman bu manaya gelebilecek âyetler vardır ama ilk Müslümanlar bu âyetlerden hiç böyle bir mana anlamamışlardır.

Sonradan tasavvufa giren bu fikrin doğru olup olmadığı sorununa gelince Allah bilir. Zira yaratan O'dur. Kâinatı yoktan var etmiştir, ama nasıl etmiştir? Öyle mi yaratmıştır, böyle mi yaratmıştır? Bunu kesin olarak bilmek mümkün değildir. Zira bunlar, lâboratuvara konulacak şeyler değildir. Bunlar hep nazariyelerdir. Yaşanan hallere göre ileri sürülen nazariyeler de kimseyi bağlamaz. Kudreti sonsuz olan varlık için güçlük yoktur. Nasıl isterse öyle yaratır. Yoktan var eder. İslâm'ın görüşü de budur. İzmirli İsmail Hakkı şöyle diyor: Vahdet-i vücud itikadına akdemîn-i sûfiyye... muhaliftir. Eslem tarîk, vahdet-i vücûda ne itikad ne inkâr etmemek, meseleyi hakîm ve allâm olan Cenâbı Hakk'a bırakmaktır." (İsma'il Hakkı, Yeni İlm-i Kelâm. İkinci Kitab, s. 193-194, Matbaa-i 'Âmire, İstanbul, 1340-1343; Mahir İz, Tasavvuf, s. 218, Rahle Yayınları, İst. 1969.)

**(devamı yarın..)**